

Rahandusministeerium
Lp. Triin Lepland
Suur-Ameerika 1
Tallinn
10122

21. september 2020 a.

Eesti mereala planeering

Eesti Kalurite Liit on tänulik võimaluse eest antud teemal kaasa rääkida ning käesolevaga edastab oma seisukohad/küsimused/kommentaarisid „Eesti mereala planeering“ raames.

Seisukohad/küsimused/kommentaarisid

1. Kui rannapüügi andmed on kuni aastani 2019 (kaasa arvatud), siis traalpüügiandmed ainult 2017 aastani. Kuna laevastiku struktuur ja loogika on viimastel aastatel muutunud, siis paluksime esitada ka traallaevastiku osas „Traalpüügi intensiivsus“ kaardid perioodi 2017-2019 kohta.
2. Lääne Saaremaa lähiste planeeritavad tuuleenergiaalad laiuvad ka väljaspool territoriaalmeri piire. Kuna seal nn. majandusvööndis püüavad ka kõik teised Läänemere äärsed Euroopa Liidu riigid ja nende laevad, siis ei piisa siin ainult Eesti traallaevastiku andmetest, vaid on vaja analüüsi lisada ka kõigi teiste riikide laevad (LV, LT, DE, SWE, DK, DE, FI).
3. Koelmualad – „üldistatult esitatud alljärgneval skeemil? Potentsiaalsed koelmualad kajastuvad skeemil üldistatult, arvesse on võetud ainult mereala sügavust.“ Uuringud puuduvad Tuleb läbi viia asukohapõhised koelmuala uuringud projektitasandil ning nendega täpsemate tegevuste kavandamisel arvestada.
4. Sadamate ja sildade ehitamisel, vesiviljeluse arendamisel, torujuhtmete, tuulikute, teetammide ja soojuspumpade rajamisel, kaablite merepõhja süvistamisel või muu objekti rajamisel merre tuleb loamenetluse käigus veenduda, et kalade koelmualadele ei kaasneks oluline pikaajaline ebasoodne mõju, vajadusel viia läbi täiendavad uuringud. – hetkel on kaartidel paigas ainult potentsiaalse kaablikoridorid. Nende mõju rannikuvetes, seal kus kaablid maalt merre suubuvad ei ole uuringutes kajastatud, kuid peaksid olema.
5. Kogu Ruhnu saarest põhja poole jääv ala ning Sõrve poolsaarest läände jäävatel aladel toimub intensiivne traalpüük. Kas antud Eesti mereala planeeringu raames on kusagil Eestis tehtud mingid mõõndusi, järeleandmisi või muudatusi plaanides tulenevalt kalandusest? Ehk et kui muudel kaalutlustel (riigikaitsealased, looduskaitsealased, transpordist lähtuvalt) on leitud, et erinevates piirkondades tuuleenergeetika arendusalasid kehtestada planeeringus ei saa, siis kas kusagil Eesti merealadel on ka kalandusest tulenevalt tuuleenergeetika arendusalasid piiratud?
6. „Mõjude hindamise aruandes majandusmõjudes on välja toodud, et tuuleenergeetika ja traalpüügi alade kattuvus on väike (ca 5% Eesti traalpüügi aladest kattub tuuleenergeetika aladega) ja põhimõtteliselt on võimalik traalpüügi toimimine ka tuuleenergeetika alal.“ Kas tooksite palun välja piirkonniti erinevalt kattumusala? Ehk et Liivi lahe räime traalpüügil, kui suur on kattumusala? Ja terves uuringus ei käsitleta rohkem võimalust, et „põhimõtteliselt on võimalik traalpüügi toimimine ka tuuleenergeetika alal.“ – kuidas, mis ulatuses, mis piirkonnas jne?
7. Planeeringus ei ole kajastatud seda, millised piirangud hakkavad edaspidi tuuleenergeetika aladel kehtima. Kas tuulepargist tohib läbi sõita, kas tuulikute vahel tohib traalida? Tegemist on oluliste põhimõtteliste küsimustega, mida ei saa jätta

reguleerimata antud faasis. Näiteks Belgias ei tohi ükski laev (peale teeninduslaevade) minna tuulepargile lähemalt kui 500 meetrit. Taanis on kehtestatud nn. „kaablikaitse alad“, mis tähendab et nii tuulepargile kui ka peakaablile (kaabli mõlemas küljes) on 200 meetrine kaitseala. On paika pandud konkreetsed protseduurilised etapid, mille osas kalurid ja arendajad peavad kokkuleppele jõudma. Eestis ei ole aga mingeid mehhanisme ega piiranguid konkreetsemalt paigas, mis jätab kõik need küsimused lahenduseta. Samuti tähendaksid sellised piirangud tulevikus et tekiksid siiski väga suured alad kus nii laevade liikumine kui kalastamine on keelatud. Isegi ei ole teoreetiliselt modelleeritud ega kajastatud seda, et kui tuulikud paigutada mingi mustri järgi, suurema distantsiga või pikkades rивides, siis kuidas oleks võimalik kalapüüki ja kalade liikumist võimalikult vähe takistada. Uuringus on välja toodud ainult järgmine: Tuuleenergeetika ja kalandus – „Otstarbekas ruumijagamine (tingimuste seadmine kalastamiseks tuulikute läheduses), tööjõu ja veesõidukite jagamine. Alternatiivse sissetulekuallika pakkumine kaluritele nt seire teostamiseks. Leevendab konflikti n-ö uue ja vana maailma vahel. Näiteid Inglismaalt, Hollandist ja Taanist (kalapüük lubatud tuulikute vahel).“ Kuid täpsema sisuga ei ole neid väiteid ei illustreeritud kui näidatud milline võiks olla lahendus Eestis.

8. MEREALA TEGEVUSKAVA: „Eesti mereala olulisemate kalaliikide koelmualade määramine (mudeldamine ja uuringud).“ Jääb arusaamtuks mis on selle punkti sisu? Milline on selle punkti ajagraafik seoses üldise planeeringu protsessiga? Mis mõju ja seoseid omab see tegevuskava sisulise poole pealt Eesti merealade planeeringuga?
9. „Statistikaameti ja Maaeluministeeriumi andmetel püüdsid Eesti kutselised kalurid 2017. aastal Läänemerest 64 477 tonni kala, millest 17% moodustas rannapüük ja 83% avamerepüük traallaevadega. Läänemerest püüti tol aastal peamiselt räime (55%) ja kilu (41%).“ Ometi on räime ega kilu kudealade, rändeteede ja püügi alade kohta uuringus infot minimaalselt et mitte öelda üle üldse. Kalanduse poole pealt on antud soovitus liikuda tuuleparkidega sügavamale vette, et vähendada konflikte magevee- ja siirdekaladega. Selle sammuga tekib aga peamine konflikt just pelaagiliste liikide püüdmisel ja kõige sellega, mis neid liike puudutab.
10. Planeeringuga kaasnev mõju: „Merealade planeering ei näe ette muutusi kalandusega seotud merealadel, mistõttu puuduvad planeeringul otsesed majanduslikud mõjud valdkonnale. Mereala planeeringu elluviimisega ei kaasne otsesest majanduslikku mõju kalandusele. Planeeringuga seatud suunised ja tingimused toetavad kalanduse toimimist.“ KOMMENTAAR: Keeruline on ühegagi nendest väidetest nõustuda. Korreksem oleks kirjeldada et mõju on negatiivne, tegevused omavad majanduslikku mõju kalanduse valdkonnale jne.
11. Eesti mereala planeeringu mõjuhindamise aruandes on siiski ka lõikusid, millega on võimalik nõustuda. Näiteks kaks järgmist:
 - „Kuna spetsiaalseid uuringuid kohapeal ei ole läbi viidud, siis ei ole võimalik öelda, kui suures mahus need või mõned teised liigid vastavates piirkondades ka tegelikult koevad või kui suure tähtsusega on planeeringualasse jäävad koelmud ning kalade rändeteed. Täpsemate prognooside koostamiseks, on vajaka andmeid kalade rändeteede, koelmualade paiknemise, mereala kasutuse tehniliste üksikasjade, nende otsese ning kaudse mõju kohta. Selleks on mereala planeeringus ette nähtud tingimus, et merealal uute tegevuste kavandamisel, tuleb nende tegevusloa menetluse käigus veenduda, et kalade koelmualadele ei kaasneks oluline negatiivne mõju.“
 - „Energiatootmisel merealal on potentsiaalne mõju kalastikule ka läbi ühenduskaablite, mis ehitusfaasis mõjutavad merepõhja süvistatuna koelmualasid

analoogselt teiste merepõhja muutvate tegevustega. Lisaks on kaablitel kasutusaegselt, eriti madalamatel aladel, sõltuvalt füüsikalistest omadustest potentsiaalne negatiivne mõju kalade rändele. On näidatud, et elektrikaablid küll aeglustavad mõnevõrra kalade rännet, kuid seda mõju saab kaablite varjestamisega minimeerida. Täpsemad kaablite rajamisega seotud meetmed mõjude minimeerimiseks tuleb ette näha tegevusloa protsessis.“

KOMMENTAAR: Kuid see, et kõik sisulised tegevused on antud küsimustes lükatud tegevusloa protsessi ei ole kindlasti nii oluliste aspektide osas põhjendatud.

12. Mõjude hindamise aruande eelnõus on kirjas: „Seega teatud mereelustiku (nt kalade koelmualade kaardistamine) ja merepõhja **osas ei võimaldanud planeeringu koostamise ajaline perspektiiv (uuringud kestaksid mitmeid aastaid), teostada täpsemaid ja väga mahukaid uuringuid.** Sellistes olukordades on kasutatud eksperthinnangut ning tehakse ettepanekud planeeringulahenduse tingimustesse lisada, et loa menetluse etapis tuleb vastavaid uuringuid täpsustada või täiendavalt läbi viia.“ Siin on selge viide sellele et antud protsessi oleks võimalik oluliselt korrektsemalt, põhjalikumalt ning kaasavamalt korraldada, kui kuna „ajaline perspektiiv“ seda ei võimalda, siis seda ei ole ka tehtud. Jääb arusaamatuks kuidas ja miks on olulised põhimõtted antud juhul toodud ajalise perspektiivi ohvriks.
13. Leiame on selge konflikt selles, mis oli paika pandud „EESTI MEREALA PLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD JA MÕJUDE HINDAMISE VÄLJATÖÖTAMISE KAVATSUSES“ ja selles osas mis lõppdokumentidesse kirja sai. „PlanS § 14 lg 2 punkti 5 kohaselt määratakse mereala ruumilise planeeringuga Eesti kalanduse ja vesiviljeluse toimimist tagavad meetmed. Mereala planeerimisel tuleb luua ruumilised eeldused: kalavarude looduslikuks taastumiseks; kalavarude efektiivseks kasutamiseks, s.t. kalalaevade ja kalapaatide vabaks juurdepääsuks kalastusaladele (rannikupüük ja traalpüük) ning ka kalasadamatele ja lossimiskohtadele;“

„Mereruumi kvaliteedi parendamine võib tähendada ka vajadust säilitada planeeringuga juba olemasolevaid väärtusi – näiteks kalanduse kui majandustegevuse prioritseerimist mingis piirkonnas, mõne rannikukogukonna ajalooliste traditsioonide rõhutamist ja säilitamist vms. Seetõttu on elukeskkonna parendamise põhimõte seotud ka teiste planeerimiseaduses toodud põhimõtetega – nii avalikkuse põhimõttega, mille kaudu erinevad huvid ja väärtused välja tuleb selgitada kui huvide tasakaalustamise põhimõttega, kuna huvide tasakaalustamine on kvaliteetse merekeskkonna saavutamise aluseks.“

„Antud põhimõttes tasub olulise kriteeriumina välja tuua ka kasutajasõbralikkuse. Mereala kasutusvaldkondi on erinevaid – kalandus, meretransport, energeetika jms. Ka kasutajasõbralikkus oleneb paljuski valdkonnast. Seega on mereala planeerimisel oluline järgida, et erinevatele valdkondadele kasutustingimuste ja –põhimõtete seadmisel säilib tegevuse mõistlik elluviidavus, muuhulgas seoses teiste tegevusvaldkondadega.“

„Võimalikud asjakohase mõju allikad võivad olla: elupaiga häirimine või hävitamine, müra, vibratsioon, elektromagnetkiirgus, heljum, tahked osakesed jms. Planeerimisprotsessis tuleb jooksvalt hinnata, kas Eesti mereala planeeringu eesmärgi ja valdkondlike alameesmärkide saavutamiseks väljatöötatavad planeerimislahendused

vastavad valdkondlikele strateegilistele eesmärkidele ning kas planeeringulahendustega võib kaasneda asjakohanemõju looduskeskkonnale.“ KOMMENTAAR: Leiame et need püstitatud ülesanded on jäetud protsessis täitmata ja hetkel kätte saadavates materjalides ei ole nendele küsimustele vastatud.

14. Mõjude hindamise aruande eelnõus on mitmeid löike, mille järelustega ei ole võimalik nõustuda. Sooviksime siinkohal välja tuua neist mõned:

„Planeeringulahendus annab ülevaate mereala kasutusvaldkondadest ning esitab suuniseid ja tingimusi iga valdkonna kestlikuks ja teiste kasutustega arvestavaks arenguks. **Paljude kasutusvaldkondade puhul (kalandus, vesiviljelus, meretransport, merepääste, reostustõrje, riigipiiri valve, merepõhjas paiknev taristu, mereturism ja rekreatsioon, looduskaitse, merekultuur, riigikaitse, maavarad ja kaadamine) mereala planeering olulisi ruumilisi muudatusi ette ei näe.** Neis kasutusvaldkondades on seadusandlus ja merekasutuse praktika juba välja kujunenud. Planeeringu rakendamise järel säilib mereruumis nende kasutusvaldkondade puhul valdavalt olemasolev olukord, seda ka keskkonnamõju osas. Kooskasutuse osas annab nii planeering kui mõjuhindamine soovitusi valdkonna arengute osas läbi suuniste ja tingimuste.“ KOMMENTAAR: ei ole võimalik nende järelustega sellises sõnastuses nõustuda.

15. „Mõne uue ja intensiivistuva mereala kasutusviisi puhul, nagu energiatootmine, vesiviljelus ja puhkemajandus on keskkonnamõjude hindamise ja järelhindamise kogemused vähesed. Abiks on kogemused teistelt merealadelt, kuigi Läänemeres on analooge vähe, eriti neid, mis pikema ajalooga. Kaugemate piirkondade kogemustele tuginemist võivad takistada erinevad looduslikud olud.“ KOMMENTAAR: siin on konkreetselt välja toodud puudused ja nõrkused, millega on võimalik vaid nõustuda.
16. „Tuginedes teadmisele tõenduslikult oluliste kalaliikide kudealade sügavuseelistustest (Läänemere lest kuni ~30 m, räim ~15 m), soolsusandmete ja mõningate teiste kudeala kriteeriumite kohta, kattuvad Pan Baltic Scope projekti raames modelleeritud Läänemere lesta (joonis 4.2.1-2) ja mõningal määral ka räime koelmud planeeringu eskiisis olevate energiatootmise alade ja kalakasvanduseks sobivate sügavamate merealadega.“ KOMMENTAAR: Isegi kui see uuring ei ole täielik ja keskendub peaaesjalikult lestale on siin taaskord tõstatunud selge konflikt koelmute ja energiatootmise alade vahel.
17. „Kuna kalad levivad kogu mereala ulatuses, siis on enamikul mereala tegevustel interaktsioone kalastiku ja kalandusega. Paljude traditsiooniliste mereala kasutusviiside puhul on aastate jooksul saavutatud tasakaal ja seadustega fikseeritud, kuidas on lubatud mereala kasutada (sh võimalikult vähe või mitte üldse kalastikku kahjustada) ning vastava ohu korral on sätestatud, kuidas toimub seire ja järelevalve. Sellisteks mereala kasutusviisideks on meretransport koos sadamate rajamise ja süvendamisega, kaadamine ja uute kaadamisalade valik, maardlate kasutamine, jt pikkade traditsioonidega mereala kasutusviisid. Nimetatud kasutusviisid koostatava mereala planeeringu järgi oluliselt ei suurene ja seega ei too planeeringu rakendamine kaasa suuremat ning kontrollimatut mõju kalastikule. Nende tegevuste puhul on kõige olulisem jälgida, et kui muudetakse merepõhja, siis arvestatakse seal asuvate võimalike kalade koelmualadega, eriti ohustatud liikide puhul nagu merisiig.“

„Teiseks oluliseks arvestamist vajavaks aspektiks on merepõhja muutmisel tekkiv heljum ja selle levik, mis võib ka manipuleeritavast merealast kaugemal kalamarjale ja vastsetele settides kalade järelkasvu tappa. Seetõttu tuleb merepõhja muutmisel arvestada lisaks vahetult võimalikul koelmualal toimuvale ka heljumi levikuga. Selliseks mereala kasutamiseks, mis paiskab kalade kudeperioodil veesambasse olulisel määral heljunit üldiselt keskkonnaluba ei anta.“ KOMMENTAAR: jääb arusaamatuks kuidas kahe eelmise lõiguga planeeringus on plaan arvestada? Kirjeldatakse ohtusid, kuid kuidas antud tegevus reaalselt konkreetset piirkonda või mereala mõjutab selle kohta ei ole midagi. Tegemist on üldise teadusliku jutuga, mis kehtib kogu Lääneremere kohta, kuid seda ei ole võimalik antud hetkel siduda ühegi konkreetse planeeringualaga.

Palume oma küsimustele ja kommentaaridele vastuseid kirjalikult. Loodame et meie sisendist on abi antud teemade menetlemisel. Kogu mereala planeerimise teema on kalurite jaoks ülimalt oluline ja ülimalt tundlik valdkond. Sellest tulenevalt oleme igakülgsest valmis antud teemadel kaasa rääkima ning detailsemalt diskuteerima.

Lugupidamisega,

(allkirjastatud digitaalselt)

Mart Undrest
Eesti Kalurite Liidu juhatuse esimees